

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Інноваційна діяльність – це складний процес трансформації новітніх ідей (знань) в кінцевий предмет діяльності для досягнення кращої економічної ефективності. Вона охоплює весь період розвитку інновацій: від зародження ідеї, розробки до її реалізації у вигляді нового продукту, техніки чи технології.

В умовах глобалізації впровадження інновацій є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності підприємства та формування підґрунтя переходу до інноваційної моделі соціально-економічного розвитку національної економіки, до якої, за останні десятиліття, перейшли майже всі промислово розвинені країни. Тому для України дуже актуальним є створення сприятливих умов для розвитку інноваційного підприємництва та інноваційної діяльності в цілому.

Основу інноваційного підприємництва в Україні становлять малі інноваційні фірми, які є лідерами в галузях економіки, розвивають нові виробництва, відкривають нові сегменти ринку, підвищують наукомісткість та конкурентоспроможність виробництва, виводячи його на якісно новий технологічний рівень розвитку [5]. Крім того, вони більш гнучкі та маневреніші при прийнятті господарських рішень, менш капіталомісткі, швидше реагують на мінливі зовнішні умови та можуть стати ефективними посередниками між наукою, яка генерує новаторські ідеї, виробництвом та ринками. Значення малих швидкозростаючих підприємств, які у світі називаються «газелями», розкрито в працях словацької дослідниці М. Крослакової та її однодумців [1].

Відповідно до даних [4] в Україні питома вага підприємств, які займалися інноваційною діяльністю в загальній величині обстежених у 2012-2014рр. становила 14,59%, у 2014-2016рр. – 18,38%; а частка малих підприємств – 11,33% і 14,85%. При чому серед малих підприємств переважають ті, які реалізують технологічні інновації: у 2012-2014рр. – 56,23%; у 2014-2016рр. – 58,74%. Відповідно маркетингові та/або організаційні інновації (нетехнологічні) реалізують – 43,77% і 41,26% суб'єктів.

Малі підприємства серед інноваційних підприємств займали у 2012-2014рр. 57,96%, у 2014-2016рр. – 59,27%. Динаміка позитивна та підтверджує те, що інноваційна діяльність активізується малими підприємствами: за аналізовані періоди їх кількість збільшилася на 27,59% або 653 одиниці.

Інноваційна діяльність в Україні здійснюється за наступними напрямками: внутрішні науково-дослідні роботи; зовнішні науково-дослідні роботи; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань; інші. Відповідно до цього групуються і витрати.

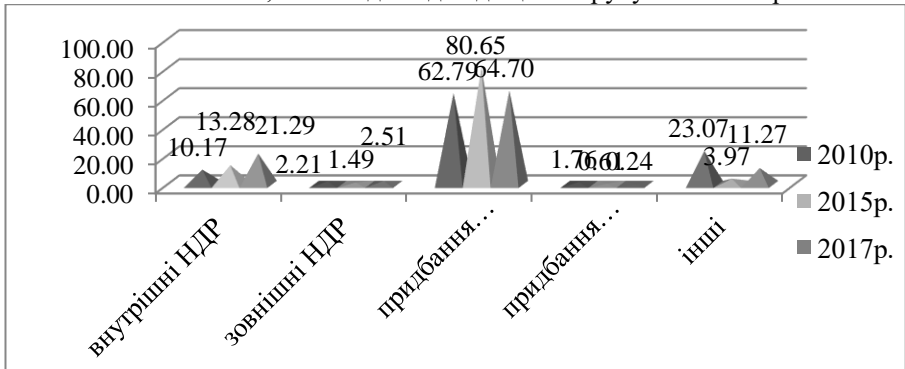

Рис. 1 Структура витрат за напрямками інноваційної діяльності в Україні [4]

З рис. 1 бачимо, що найбільшу питому вагу за аналізовані періоди у витратах займало придбання машин, обладнання та програмного забезпечення: у 2010р. – 62,79%; у 2015р. – 80,65%; у 2017р. – 64,70%, а найменшу – придбання інших зовнішніх знань: 1,76%; 0,61%; 0,24% відповідно.

Динаміка зміни загальної величини витрат є нерівномірною. У 2017р. спостерігається зменшення основних статей витрат – придбання машин, обладнання майже вдвічі, а інших зовнішніх знань – на 74%. Значне зростання відбувається в статті інші напрямки – на 87%.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств: у 2010р. займали 59,3%; у 2015р. – 97,2%; у 2017р. – 84,5%. Кошти державного бюджету варіювали в межах 0,4-2,5%; місцевих бюджетів – 0,1-1,0%. У 2010р. майже 30% коштів було отримано від іноземних інвесторів, а в 2017р. їх питома вага становила лише 1,2%.

Причинами таких змін першочергово є економічне та політичне становище в країні, яке значно загострилося після 2015р. Крім того, ситуацію погіршує відсутність дієвого інноваційно-інвестиційного механізму соціально-економічного розвитку України та розвиненої інноваційної інфраструктури; недосконала нормативно-правова база; недостатній рівень фінансового забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності; неефективне використання наявних фінансових ресурсів для реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики, повільне формування ринку інноваційної продукції тощо. Фактори, які гальмують розвиток інноваційної активності на рівні регіону висвітлені в працях Мікловди В.П. та його колег: нестача уваги

регіонального менеджменту до ризиків інноваційної активності, відсутність мотивації, недосконалий фінансовий супровід, затримки у створенні національної інноваційної системи [3].

Щодо основних напрямків стимулювання інноваційної активності підприємств слід відмітити наступні: 1) активні дії щодо впровадження програм державно-приватного партнерства у сфері інноваційних розробок та виробництва (приклад Small Business Innovation Research Program у США); 2) спрощення законодавчих норм регулювання діяльності інноваційних підприємств та усунення бюрократичних перепон; 3) впровадження системи податкового стимулювання (податкових пільг) як складової програми державної підтримки інноваційної діяльності для підприємств державного і підприємницького сектору; 4) належне фінансування науки та забезпечення взаємодії університетів з державою і підприємницьким сектором, що дозволить реалізувати розробки й винаходи; 5) застосування прозорих механізмів фінансування інноваційної діяльності різних суб'єктів тощо [2].

Отже, поки не будуть усунені причини низької інноваційної активності підприємств, не запроваджена державна політика підтримки та не зроблені перші кроки до тристоронньої співпраці, інноваційна діяльність суб'єктів господарювання в Україні не буде успішною та економічно ефективною.

Список використаних джерел:

1. Kroslakova M. Dynamics of high growth enterprises – «gazelles» – in ChechRepublick / Kroslakova M., Kubichkova V., Jurkovichova L., Kubiniy N. // – Problems and Perspectives in Management. – 2015 – volume 13 issue 2, p.27-35. <https://pdfs.semanticscholar.org/5926/aff28447503acbff469959ddc0fab41a47.pdf>.
2. Лебедева Л.В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування / Л.В. Лебедева. // Ефективна економіка. – 2014. – №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2664>.
3. Мікловда В.П. Можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття як фактора регіональної конкурентоспроможності / В.П. Мікловда, Н.Ю. Кубіній, С.І. Мошак. // Економіка промисловості. – 2015. – № 1 (69). – С.31-39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/handle/123456789/86926>.
4. Наукова і інноваційна діяльність в Україні, 2017рік: статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2018. – 178с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf.
5. Нежиборець В. Інноваційне підприємництво як складова економічного зростання / В. Нежиборець. // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2014. – №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2014_1/9.pdf.